

Oude Kerk, 24 juli 2022
Dienst met tafelviering / 'Groene dienst'
ds. Carla Borgers

gelezen: gedicht bij Psalm 30: 10, Handelingen 28: 1-10
en Marcus 16: 14-20

titel: de plaats van de mens in de natuur

(Canyonlands National Park, Utah, USA)

Gedicht van Karel Eykman bij Psalm 30 vers 10: Gebed van een ziek kind
(uit: *Een knipoog van u zou al helpen. Bij iedere psalm een gedicht*)

Eerst de bijbeltekst:

*Wat voor gewin ligt er
in mijn bloed
in mijn afdalen in het graf?
Kan het stof u loven,
kan dat uw trouw vermelden?*

Gebed van een ziek kind

Als ik u was, zou ik mij maar laten leven.
Als ik u was, zou ik zorgen dat ik gauw beter werd.

Nu ik ziek ben, lig ik maar tussen verkreukelde lakens.
Nu ik ziek ben, hebt u niks aan mij want zo ben ik weinig waard.

Als ik dood ben, valt er niet veel aan mij te beleven.
Als ik dood ben, hebt u van mijn leven geen plezier meer.

Als ik beter ben, kan ik nog heel veel van mij laten zien.
Als ik beter ben, kan ik bijvoorbeeld mooi gaan touwtjespringen.

Zolang ik leef, ben ik niet voor niets in de wereld gezet.
Zolang ik leef, kan ik nog wat voor u betekenen.

Dus als ik u was, zou ik mij maar laten leven.
Als ik u was, zou ik zorgen dat ik heel gauw beter werd.

Overdenking

Ik kan me voorstellen dat u denkt: wat heeft die foto van een zittende dame op een rots ergens in Canyonlands National Park in Utah, USA te maken met het thema van deze dienst? Toch is die foto misschien passender dan u denkt. De foto is bewerkt zoals u ziet. Niet door mij, maar door de fotograaf. Hij heeft die dame niet alleen ergens hoog in de canyon geplaatst, maar door zijn manipulatie lijkt ze op de top van de aarde te zitten. En dat is precies de plek die de mens opeist in het geheel van wat wij de schepping noemen. De mens als de ultieme scheppingsdaad van God; de mens als hoogste in de scheppingsorde en geroepen om te heersen over de dieren, de vogels, de vissen, ja over heel de aarde en al het geschapene. U kunt nu natuurlijk tegenwerpen dat we hebben geleerd dat we dat heersen niet zo letterlijk moeten nemen en dat we tegenwoordig van het 'rentmeesterschap' zijn. Dat we op deze aarde zijn geplaatst om op de boel te passen als een soort 'schippers naast God'. Maar dan nóg hebben we een topfunctie gekregen of beter gezegd onszelf toebedeeld. Het is maar hoe je dat theologisch bekijkt.

Wat mij betreft verbeeldt die dame daar boven op die canyon heel goed de positie die de mensheid zich op deze aarde heeft toegeëigend.
Dit ter inleiding.

Maar nu naar de teksten. *‘Wat voor gewin ligt er in mijn bloed, in mijn afdalen in het graf? Kan het stof u loven?’* (Psalm 30:10) Of met de woorden van het kind: “Als ik dood ben, valt er niet veel aan mij te beleven. Als ik dood ben, hebt u van mijn leven geen plezier meer.”

En dan Paulus. Paulus was op Malta beland nadat het schip dat hem naar Rome zou brengen schipbreuk had geleden. Paulus wilde naar de keizer om een beroep op hem te doen in de zaak die de joodse leiders tegen hem hadden aangespannen vanwege zijn evangelieverkondiging. Maar op Malta kreeg hij het aan de stok met een gifslang, die hij met ware doodsverachting van zijn hand trok en hem in het vuur gooide. En hoewel de slang zijn gif al in de hand van Paulus had achtergelaten bleek Paulus geen kwalijke gevolgen aan de slangenbeet te hebben overgehouden. Integendeel, hij bleek zelfs anderen te kunnen genezen van ziekten en kwalen. Of dat door de slang kwam of door Gods geest vertelt het verhaal niet. Ook de leerlingen van Jezus bleken bijzondere gaven te hebben ontvangen. De gaven van genezing en van het uitdrijven van demonen.

Het zijn allemaal prachtige verhalen als je ze leest vanuit het perspectief van de mens en dan vooral vanuit het perspectief van de zieke mens, de mens die misschien zelfs zijn einde voelt naderen.

Die zal vaak denken: Dat kan toch niet? Ik kán toch nog niet sterven? Ik heb nog zoveel plannen, nog zoveel te doen en te ontdekken. En u dan, God. Wat moet u zonder mij? Als ik dood ben heeft u niets meer aan me; dan kunt u niet meer van mij genieten. Weet dat!

Dus zorg er maar voor dat ik snel weer beter ben! God kan toch niet zonder de mens?! Wie moet er anders op de aarde passen en die bewerken en bewaren? God heeft ons toch nodig? Alleen wij zijn toch bij machte werktuigen te maken, land in cultuur te brengen, delfstoffen te winnen, het een beetje gezellig te maken met onze steden vol vermaak en niet te vergeten wapentuig te maken waarmee we elke vijand te lijf kunnen gaan.

Ja, wij zitten aan de top en willen dat graag zo houden en liefst zo lang mogelijk. Dus heeft de mensheid altijd weer gezocht naar manieren om langer te leven. Over die zoektocht van de mens naar een langer leven bestaan veel verhalen en legenden. Bijvoorbeeld over Gilgamesj, een Soemerische koning die een gevaarlijke reis ondernam om erachter te komen hoe hij aan de dood kon ontsnappen. Dat is hem uiteraard niet gelukt. In de vierde eeuw v.Chr. probeerden alchemisten in China een levenselixer samen te stellen. Ze kwamen met een ‘toverdrankje’ waarin kleine hoeveelheden kwik en arseen zaten. Ook dat drankje leverde niet het gewenste resultaat op.

In de middeleeuwen probeerden alchemisten in Europa goud verteerbaar te maken, omdat ze dachten dat de roestbestendige eigenschappen ervan de levensduur van de mens konden verlengen. En in onze tijd hebben wetenschappers, waaronder celbiologen, al zo'n 300 theorieën ontwikkeld over waarom we oud worden en sterven. En Franse wetenschappers hebben ontdekt dat veroudering van cellen omkeerbaar is. Dat klinkt misschien hoopvol voor ons, maar ik vraag me af wat het voor de aarde als geheel en voor de natuur in het bijzonder zou betekenen als mensen gemiddeld nóg ouder zouden kunnen worden dan nu al het geval is in de westerse landen.

Ik heb me maar niet gewaagd aan een berekening, maar ik denk dat onze aantallen dan wel heel schrikbarend zouden stijgen, zeker als die langer levende mensen ook nog eens langer kinderen zouden kunnen krijgen.

In plaats van verouderingsprocessen omkeerbaar te maken zouden we er misschien goed aan doen om zelf om te keren en van die top af te zakken naar beneden. Want alles, werkelijk alles bezien wij vanuit het perspectief van de mens, de mens op zijn apenrots om het maar eens oneerbiedig te zeggen.

Of het nu gaat om dierproeven voor onze medicijnen of om onze voedselproductie, om onze energie of om ons vakantievermaak: de dieren, de bomen, de planten en het water, de lucht en de aarde zelf delven altijd weer het onderspit. Wij moeten het goed hebben, wij moeten langer leven, wij moeten het warm genoeg of juist koel genoeg hebben, wij moeten spullen hebben die wij om te kunnen leven absoluut niet nodig hebben.

Paulus wierp de slang die hem had gebeten in het vuur. Het was immers maar een dier. Voor deze 'schipper naast God' was het beest slechts een instrument dat je na gebruik makkelijk van je af kon gooien. In het denken van mensen hebben dieren, bomen, planten, het water, de lucht meestal geen waarde in zichzelf. Het is er allemaal voor ons. We mogen het gebruiken, zo menen wij. En we hebben dan ook nog vaak het lef om te zeggen dat God of Allah of welke godheid dan ook dat zo heeft bedacht.

Ja, deze tijd met alle crises die we nu meemaken, vraagt meer dan ooit om bekering of omkering van de mens. En er zijn hoopvolle ontwikkelingen gaande onder mensen die zich ten diepste bewust zijn geworden van de rol van de mens in de vele crises van vandaag. Laten we hopen en bidden dat deze profeten een beweging in gang kunnen brengen die zijn weerga niet kent: een ommekeer in onze visie op de aarde, op de natuur en op al wat er op aarde leeft. Dat we wérkelijk onze plaats zullen kennen, namelijk te midden van al het geschapene. Want wij mensen zijn prachtig, heel de schepping is prachtig en wij zijn van die pracht een onderdeel. Als we dát gaan beseffen kan het goed komen. Maar dan moeten we wel van onze apenrots af durven dalen. God geve dat het ons lukt om ons die nederigheid eigen te maken. Amen.